

EU:N KIELIPOLITIIKAN JA KÄÄNNÖSTYÖN AJANKOHTAISIA HAASTEITA

Vuonna 2007 tuli kuluneeksi 50 vuotta Rooman sopimuksen syntymästä. Vuonna 1952 toimintansa aloittanut ensimmäinen yleiseurooppalainen ylikansallinen kokeilu, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, sai siten laajemman taloudellisen ja poliittisen ulottuvuuden. Suurten eurooppalaisten, kuten Jean Monnet'n, Robert Schumanin ja Paul Henri Spaakin paperille panemista visioista alkoi se kehityskaari, joka tänä päivänä on johtanut 27 jäsenmaan Euroopan unioniin. EU:n toimielinten varsinainen 50-vuotispäivä oli kuitenkin vasta 16. tammiukuuta 2008, sillä tuona päivänä vuonna 1958 Euroopan komissio piti ensimmäisen kokouksensa Rooman sopimuksen astuttua voimaan. Komissio on sittemmin ollut se Euroopan unionin kehityksen moottori, aloitteiden tekijä, EU:n rahoituksesta ja toimivuudesta vastaava elin, jolle EU:n taloudellinen, sosiaalinen ja poliittinen rakennustyö nojautuu.

Samalla hetkellä kun Euroopan komissio aloitti toimintansa, alkoi myös virallisesti Euroopan unionin nykyinen monikielisyyspolitiikka ja käänno toiminta. Euroopan unionin kielipolitiikan perusta rakennettiin toki osittain jo hiili- ja teräsyhteisön aikana, mutta varsinaisesti kielipolitiikan periaatteet kirjattiin Euroopan talousyhteisön ensimmäiseen viralliseen asetukseen n:o 1/1958, joka hyväksyttiin 15. huhtikuuta 1958. Nämä periaatteet ovat edelleen sellaisinaan voimassa. Asetuksen ja EU:n perussopimukseen kirjattujen artiklojen mukaan kaikki EU:n jäsenmaiden viralliset kielet ovat myös EU:n virallisia työkieliä, ja jokainen kansalainen

voi kääntyä toimielinten puoleen ja saada niiltä vastauksen omalla kielellään. EU:n ministerineuvosto päättää yksimielisesti, mitkä ovat EU:n viralliset kielet, eikä mikään EU:n lainsäädäntö astu voimaan missään EU-maassa ennen kuin se on käännetty kaikille näille kielille ja julkaistu EU:n virallisessa lehdessä.

Vaikka kielipolitiikan periaatteet ovatkin säilyneet ennallaan, sen toimeenpano on kokenut puolen vuosisadan aikana melkoisen mullistuksen. Jos tarkastellaan pelkästään Euroopan komission käänno palveluja, alku oli vaatimaton: neljä virallista kieltä, 3–4 kääntäjää sekä yksi kielentarkastaja ja yksi avustava virkamies kieltä kohti eli vajaat 25 henkilöä kaikkiaan. Käännettyjen sivujen määrä lienee ollut lähes 20 000, vaikka tekstinkäsittelylaitteiden puuttuessa pienikin muutos aiheutti koko tekstin uudelleenkirjoittamisen.

Vuoteen 2008 mennessä pelkästään Euroopan komission käänno pääosaston henkilöstön määrä on kasvanut 100-kertaiseksi 2500 henkilöön (koko EU:n käänno palvelujen henkilöstömäärä on yli 6000, pois lukien tulkit). Samassa suhteessa on kasvanut myös käännosten volyymi: komissiossa käännettyjen sivujen määrä lähentelee nykyään 2 miljoonaa vuodessa. Kielipalvelujen räjähdysmäinen kasvu johtuu kahdesta tekijästä: EU:n laajenemisesta ja EU:n syvenemisestä. Lähes jokainen EU:n uusi jäsenmaa on tuonut mukanaan yhden uuden virallisen kielen (tai kaksi, kuten Suomi). Vuoden 2007 alusta viimeisimmät uudet kielet, romanian, bulgarian ja iiri

nostivat virallisten kielten lukumäärän 23:een ja mahdollisten kieliparien määrän 506:een. Loppua ei ole näkyvissä. Mikäli EU:n virallisten kielten määrä esimerkiksi Turkin, Kroatian, muiden Balkanin maiden ja ehkäpä Norjan ja Islannin myötä joskus nousee 33:een, kieliyhdistelmien määrä olisi peräti 1056!

Samanaikaisesti EU:n toiminta on myös syventynyt: viisikymmenvuotisen olemassaolonsa aikana Euroopan talousyhteisö/ Euroopan unioni on saanut jatkuvasti uusia tehtäviä yhteiskuntiemme monimutkaistumisen ja maapalloistumisen myötä. Oltiinpa EU:n niin sanotusta läheisyysperiaatteesta mitä mieltä tahansa, tosiasia on, että lähes jokaiseen yhteiskunnalliseen ongelmaan poliittisten toimijoiden ja kansalaisten vaistonvaraiseksi reaktioksi on muodostunut: »Mitä tekee Euroopan unioni tämän ja tuon ongelman ratkaisemiseksi?» Jokainen uusi aloite aiheuttaa automaattisesti myös käännöstarpeen, jos mieli kohdella kansalaisia yhdenvertaisesti lain edessä. Vaikka esimerkiksi maltan kieltä äidinkielenään puhuvia on noin 300 000 ja saksaa puhuvia noin 90 miljoonaa, jokaisella on samanlaiset oikeudet saada tietoa itseään koskevista päätöksistä omalla kielellään. Käännöstyön tarve (ilman toimielinten sisäisessä valmistelutyössä tapahtuvaa käännöstoimintaa) on siten periaatteessa sama, vaikka painosten lukumäärä vaihteleeekin lukijoiden lukumäärän mukaan.

Käännöstyön luonne on kuitenkin muuttunut myös muilla tavoin. Kääntäjistä on tullut entistä monialaisempia kieliammattilaisia, joiden kielitieteelliseen koulutukseen kytketty atk-ammattilaisen osaamista, useiden toimialojen ja politiikan lohkojen sisällönhallintaa sekä tekstin muokkaamisen, editoinnin taitoja.

Esivallan tekstien teknistyminen ja monialaistuminen on myös osaltaan vaikuttanut freelance-markkinoiden syntyyn

ja kasvuun. Kun vuonna 1964 käännettyä 62 000 sivusta ulkoistettiin noin 2000, tänään vajaan 2 miljoonasta sivusta noin 24 prosenttia käännetään alihankkijoiden toimesta. EU:n toimielinten kääntäjien ei voida edellyttää hallitsevan kaikkien yhteiskuntapolitiikan lohkojen ja tieteenalojen teknistä sisältöä avaruusteknologiasta tilintarkastustermistön kautta biotieteisiin.

KÄÄNTÄMISEN APUNEUVOJA

Tietotekniikan esiinmarssi on kuluneen puolen vuosisadan aikana ollut huikea. Lyijykynistä ja hiilipaperista on siirrytty käännösmuisteihin ja tekstinkäsittelyohjelmiin. Hiili- ja teräsyhteisön vaatimattomasta Dicautom-termipankista tuli pari vuosikymmentä myöhemmin Eurodicautom ja 2000-luvulla toimielinten yhteinen IATE (*Interactive Terminology Exchange*), joka sisältää 9 miljoonaa termiä ja joka vastikään avattiin yleiseen käyttöön. Toinen esimerkki on Euramis, komission käännösmuisti, jossa on miljoonia tekstisegmenttejä imuroitaviksi uusiokäyttöön muissa käännöksissä näiden laadun ja samansisältöisyyden parantamiseksi ja käännöstyön nopeuttamiseksi.

Myös koneellinen, automaattinen kääntäminen on vilkkaan kehittämisen kohteena. Euroopan komissio on viimeisen neljännesvuosisadan ajan investoinut yli 60 miljoonaa euroa oman konekäännösohjelman kehittämiseen. Kanadassa on jo yli 30 vuoden ajan toimitettu säätiedotuksia ranskaksi ja englanniksi täysin koneellisesti. Useat monikansalliset yritykset kehittävät keinoälyä ja koneellista äänentunnistusta käännöstoiminnan tarpeisiin. Kielioppisääntöihin perustuvan konekääntämisen rinnalle on tullut tilastolliseen todennäköisyyteen perustuvia konekäännösohjelmia, jotka »oppivat» käytön myötä, mutta jotka vastaavasti vaativat satojen tuhansien tekstisegmenttien ja sanaparien syöttämistä ko-

neeseen, jotta tietyn segmentin tilastollinen esiintymistodennäköisyys tuottaisi riittävän korkealaatuista tekstiä.

Euroopan unionin kansalaisten sekä yritysten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat tekstit vaativat kuitenkin niin suurta täsmällisyyttä, että kääntäjän korvaaminen koneella ei ole lähivuosikymmeninä, jos koskaan, näköpiirissä. Tälläkin hetkellä EU:n virallisten kielten 506 kieliyhdistelmästä vain tusina on sellaisia, joissa nykyiset konekäännösohjelmat tuottavat riittävän laadukasta ja ymmärrettävää tekstiä edelleen muokattavaksi. Lupaavampia näköaloja luovat erilaiset tietokoneavusteiset kääntämisen muodot, joissa ihmisaivot ja käännösmuistit toimivat vuorovaikutuksessa käännetyin tekstin tuottamiseksi.

Käännöspalvelut ja kääntäjät ovat kuitenkin enenevässä määrin kustannus- ja tuottavuuspaineiden puristuksessa. EU:n käännöstyön kysyntä on viimeisen puolentoista vuosikymmenen ajan kasvanut 5 %:n vuosivauhtia — nopeimmillaan yli 10 prosenttia vuodessa. Samanaikaisesti kääntäjäresurssit ovat reaalisesti polkeneet paikallaan, lukuun ottamatta uusien kielten mukanaan tuomaa työllistämistarvetta. Vaikka EU:n virallisten kielten määrä on 2000-luvulla yli kaksinkertaistunut, ovat kielipalvelujen kustannukset nousseet vain kolmanneksen. Joudumme siis kääntämään »enemmän vähemmällä»: investoimalla uuteen teknologiaan, tehokkaampaan työn organisointiin, vahvistamalla kysynnän hallintaa ja lisäämällä tuottavuutta.

Kansainvälisen kaupan, hallitusten välisen yhteistyön, monikansallisen yritystoiminnan ja ylikansallisten toimielinten jatkuva kasvu on myös luonut kieliteollisuuden, joka on yksi maailman nopeimmin kasvavista teollisuudenaloista. Lähes 7,5 prosentin vuosittaisella tulokertymällä se päihittää useimpien teollisuusmaiden talouskasvun. Kääntäjät ja kääntäjien työ-

markkinat ovat tämän kieliklusterin yksi osa. Mutta kääntäjien ammattikunta on samalla myös eriytynyt. Suomen kääntäjäkunnan isän, Mikael Agricolan perilliset ovat luovia kykyjä, kuten Agricola itsekin, samassa määrin kuin ne kirjailijat ja runoilijat, joiden tuotantoa he kääntävät. Kaunokirjallisuuden kääntäjälle tärkeätä ei ole vain sanojen kääntäminen vaan sävyjen, tunteiden ja tunnelman välittäminen kulttuuriympäristöstä toiseen. Sanoman oikea välittyminen saattaa edellyttää suurtakin taiteellista vapautta.

Hallintotekstin kääntäjänkin tulee toki ymmärtää sitä yhteiskunnallista todellisuutta, jossa hänen kääntämänsä teksti on luotu. Mutta hänen tehtävänsä on ennen kaikkea tuottaa alkutekstin autenttinen toisinto, sanallisesti ja rakenteellisesti täysin yhteneväinen tuote, jota ilman erikielisten kansalaisten oikeusturva vaarantuu. Näin ollen esivallan tekstin kääntäjän niin sanottu taiteellinen vapaus on tarkasti rajattu, mutta täsmällisyyden vaatimus huomattavasti suurempi kuin kaunokirjallisen kääntäjätoverinsa.

KÄÄNTÄJISTÄ TEKSTINMUOKKAJIA

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden kuluessa myös kansainvälinen viestintä on mullistunut. Tietoyhteiskunnassa tieto on verkossa, ja myös julkisyhteisöjen ja kansainvälisten elinten on oltava läsnä siellä, missä kansalaiset hakevat ja välittävät tietoja. EU:n monikielisyyspolitiikka on osaltaan lisännyt monikielisten verkkosivustojen kysyntää: kansalaiset eivät enää hyväksy sitä, että viranomaiset jakavat heille tietoa jollain muulla kuin heidän omalla äidinkielellään. Kun esimerkiksi kolme vuotta sitten vain kolmella EU-komissaarilla oli verkkosivunsa useammalla kielellä, nyt jokaisen komissaarin on

▷

viestitettävä monikielisesti, ja poliittinen paine verkkosivujen kääntämiseen kasvaa jatkuvasti. Vuonna 2008 EU-komission verkkosivujen kääntämis- ja ajantasaistamistarpeen arvioidaan kasvavan 200 000 sivuun. Jos jokaisella 27 EU-komissaarilla sekä myös kaikilla 36 pääosastolla on oleva verkkosivustot 23 EU-kielillä, tämä merkitsisi jo sinänsä lähes 1500 erikielistä otsikkosivustoa, joiden takana on satojatuhansia EU-asiakirjoja.

Tämän tietomassan äärellä monet kysyvätkin, toteutuvatko kauniit tavoitteet viestinnän perillemenosta, kansalaisten todellisista vaikutusmahdollisuuksista ja demokratian toteutumisesta. Tilanne on myös pakottanut komission pohtimaan sekä ulkoista tiedotuskuvaansa että verkkosivustojen yhtenäistämistarvetta. Mutta se on lisäksi luomassa uutta kääntäjien ammattikuntaa kirjallisuuskääntäjän ja lainsäädännön kääntäjän välimaastoon, verkkosivujen kääntämiseen. EU:n komissiossa on vuodesta 2006 toiminut 100 henkeä käsittävä nettikäännoyksikkö, joka kääntää yksinomaan verkkoa varten. Kun EU-viranomaisten monikielisessä verkkoviestinnässä viestien on oltava samansisältöisiä, vaikka kielen rakenne, sanojen ja virkkeiden pituus vaihtelee ja verkkosivujen ulkoasu ja linkitys asettaa omat rajoituksensa tekstimäärälle, kääntäjistä tulee »treditoreita» (*translator-editor*), joiden on myös muokattava tekstiä edellä mainittujen ristikkäisten vaatimusten puitteissa.

ENGLANTI MAAILMANMURTEENA

Yksi merkittävimmistä EU:n käännoispalvelujen haasteista on kuitenkin englannin kielen ylivallan kasvu. Englannin kielestä, joka ei alun perin kuulunut EU:n virallisiin kieliin (siitä tuli EU-kieli vasta Yhdistyneen Kuningaskunnan ja Irlannin liittyessä Euroopan yhteisöihin vuonna 1973), on nyt tullut maailmankylän kieli niin EU:ssa kuin sen

ulkopuolellakin. Kun esimerkiksi 1990-luvun alussa komissiossa laadituista teksteistä puolet oli ranskankielisiä ja vain kolmannes englanninkielisiä, nyt suhde on päinvastainen: 72 % laaditaan englanniksi ja vain 14 % ranskaksi. Tämä kehitys ei suinkaan johdu mistään EU-toimielinten tietoisesta strategiasta. Markkinavoimat ohjaavat kielten käyttöä vahvemmin kuin poliitikkojen tahto. Kun 95 prosenttia EU:n koululaisista valitsee ensimmäiseksi vieraaksi kielekseen englannin, ei ole ihme, että englannista tulee se yhteinen kieli, jolla kansalaiset, yritysten toimihenkilöt ja julkisyhteisöjen virkakunta kätevimmin kommunikoivat.

Monet kielentutkijat pohtivatkin, voidaananko englannin kieltä ylipäätään enää tarkastella samoin perustein kuin muita kieliä puhuttaessa monikielisyydestä ja kielitaitovaatimuksista. Monikielisyyden alkaa vasta äidinkielen ja englannin kielen jälkeen, joita jokaisen on osattava. Englannin kielen kulttuurisidonnaisuus on samalla hämärtynyt, siitä on tullut yleismaailmallinen kommunikaatioväline, »globish». Tämä maailmanmurre poikkeaa lisäksi siitä englannista, jonka tunnemme niin sanottuna Oxfordin englantina. Mutta se, että englannin kielestä on tullut »lingua franca», ei merkitse monikielisyyden merkityksen heikentymistä — pikemminkin päinvastoin. Monikielisyyden politiikassa on eri tasoja, jotka on pidettävä erillään: Monikansallisissa yrityksissä ja yhteisöissä asioita valmisteltaessa ei käytännössä voida kommunikoida useammalla kuin parilla kielellä. Kun virallisten kielten kirjo kasvaa, niiden yhteisten kielten määrä, joita kaikki osaavat käyttää valmisteluryhmissä, automaattisesti laskee. Tämä on yksi syy siihen, miksi englannin kielen merkitys on kasvanut. Mutta valmistelun lopputuotteet, koskivatpa ne tavaratuotantoa tai EU-lainsäädäntöä, on vietävä paikallisille markkinoille tai kansalaisten tietoon. Tutkimukset ovat osoittaneet, että ellei näin tehdä, tavaroita

ei saada kaupaksi, syntyy demokratiavajetta ja kansalaisten oikeusturva vaarantuu. Siksi monikielisyyspolitiikan toisella tasolla EU:n toimielinten ja kansalaisten sekä muiden edunsaajien välinen monikielinen vuorovaikutus on ensiarvoisen tärkeää.

Tässä suhteessa juuri EU:n kääntäjät ovatkin melkoisen pulman edessä: EU:n lainsäädäntötekstejä laativat englanniksi entistä useammin virkamiehet, joiden äidinkieli ei ole englanti. Tekstin on saattanut kirjoittaa liettualainen virkamies, sitä ovat kommentoineet ruotsalainen, italialainen, ranskalainen ja slovenialainen virkaveli, sen on hyväksynyt saksalainen komissaari ja tekstiä ruotivat sitten ministerineuvoston ja EU-parlamentin virkamiesten ja päättäjien armeijat, joiden enemmistö puhuu äidinkielenään jotain muuta kuin englantia. Tässä prosessissa kielentarkastuksen ja kääntäjien merkitys on kasvanut. Pohjatekstien laatu on usein heikko, sanojen ja virkkeiden merkitys hämärä, ja se ei johdu vain poliittisista kompromisseista vaan siitä, että kirjoittajien oman kielen rakenne, välimerkkisäännöt, sanonnat ja ilmaisutavat lyövät läpi englanninkieliseen tekstiin ja muuttavat sen sisältöä tahattomasti.

PALAUTEVERKOSTOT KEHITTEILLE

Näin kääntäjistä on tullut monikielisessä EU:ssa entistä enemmän »kielitalopoliiseja» ja sitä kautta myös kansalaisten oikeusturvan vaalijoita sekä hyvän lainlaadinnan vartijoita. Heidän on selvitettävä, mitä tekstillä tarkoitetaan, ennen kuin sitä voidaan ruveta kääntämään. Kääntäjä on usein uuden lainsäädäntöaloitteen ensimmäinen »ulkopuolinen» lukija. Jos ei hän ymmärrä tekstin yksityiskohtia, on melko varmaa, ettei niitä sittemmin ymmärrä kukaan muukaan. Muun muassa näistä syistä komission käännöstoimen pääosastoon on perustettu niin sanottu editointiyksikkö, jonka tehtävänä on lähde-

tekstien laadun parantaminen sekä lainsäädäntöaloitteiden editointi ennen kääntämistä. Hyvän lainsäädännön laatiminen vaatii kuitenkin myös muita toimenpiteitä: kielitaidon huomioonottamista nykyistä enemmän henkilöstön valintatilanteessa, jatkuvaa lainlaadinnan koulutusta sekä palauteverkostoja, joissa EU-käännöspalvelut saisivat jatkuvaa ajantasaista palautetta havaituista virheistä ja puutteista. Sellainen palauteverkosto olisi pikimmiten perustettava myös Suomeen, joko valtioneuvoston kanslian, oikeusministeriön tai Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteyteen.

EU:n käännöstoiminta ja koko kääntäjien ammattikunta on siis viimeisen viidenkymmenen vuoden ajan kokenut melkoisia muutoksia. Nykypäivä näyttää toisenlaiselta kuin mennyt maailma. Mutta ne tuomiopäivän profetiat, jotka ovat ennustaneet, että EU:n monikielisyyspolitiikka tulisi tiensä päähän ja käännöstoiminta tukehtuisi omaan mahdottomuuteensa virallisten kielten lukumäärän jatkuvasti kasvaessa, ovat ainakin toistaiseksi osoittautuneet virheellisiksi. EU:n käännöstoiminta on kyennyt sopeutumaan muutoksiin, eikä kansalaisten oikeusturvaa tai EU:n legitimitettä ainakaan sen takia ole voitu asettaa kyseenalaiseksi. Mutta ne trendit, joita edellä on kuvattu, jatkuvat myös tulevaisuudessa. Kääntäjien ammatitaitovaatimukset kasvavat edelleen EU:n virallisten kielten kirjon lisääntyessä ja EU:n laajenemisen ja syvenemisen jatkuessa. Englannin kielen merkitys jatkaa myös kasvuaan maailmankylän kommunikaatiovälineenä ja sen erityisenä murteena. Samanaikaisesti alueellisten kielten ja paikallisen viestinnän tärkeys kuitenkin lisääntyy kulttuurien välisen vuoropuhelun ilmaisumuotona mutta myös ihmisten ja yritysten oikeuksille ja velvollisuuksille asetettavien vaatimusten takia. Myöskään kieliteollisuuden kasvulle ei ole tällä hetkellä rajoja näköpiirissä. Lisäksi kieliteknologian kehityksellä tulee

olemaan kahdenlaisia vaikutuksia: toisaalta se palvelee käännöstoiminnan laatuvaatimuksia, mutta toisaalta sitä voidaan käyttää myös tuottavuuden lisäämiseen, rajaamaan kustannusten ja henkilöstömäärän kasvua. Näiden kehitystrendien valossa — tai niistä huolimatta — ei ole näköpiirissä sitä päättäjää joka haluaisi — tai rohkenisi — rukata

EU:n monikielisyys 50-vuotiaita periaatteita. Niillä on vahvat perustansa EU:n moniarvoisuuden ja sen kansojen samanarvoisuuden kulmakivenä. ■

JUHANI LÖNNROTH

Pääjohtaja, Euroopan komission Käännöstoimen pääosasto

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA ÄIDINKIELEN OPETUS

Viime vuosina on keskusteltu paljon siitä, miten suomen opetus toisena kielenä suhteutuu suomen opetukseen äidinkielenä. Onko suomi toisena kielenä (S2) enemmän vieras kieli vai lähempänä äidinkieltä? Suomessa kouluopetuksen tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys oman äidinkielen ja suomen kielen suhteen, mutta usein käy niin, että suomen kielestä tulee vahvempi kieli. Suomi toisena kielenä on siis yleissivistävässä opetuksessa opetettavan aineen »äidinkieli ja kirjallisuus» oppimäärä. Sen myötä oppilaan on riittävän kielitaidon saavutettuaan mahdollista siirtyä äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen, sillä oppimäärän suhteet ovat sisäkkäiset ja rinnakkaiset. Tässä puheenvuorossa esittelen ja vertailen äidinkielen ja kirjallisuuden sekä S2:n opetussuunnitelmia ja suhteutan niitä toisiinsa ja kouluopetuksen todellisuuteen.

OPETUSSUUNNITELMAT

S2:n sekä äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelmien perusteet ovat pääosin rinnakkaiset ja sisäkkäiset sen vuoksi, että opetettava aine on periaatteessa sama ja että tilanteen salliessa oppilas voi siirtyä äidinkielen opetukseen. Opetussuunnitelman (eli

lyhyemmin opsin) perusteet mahdollistavat tämän joustavan siirtymisen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä S2:n tavoitteet perusasteen opsissa eivät ole mielestäni ristiriitaisia. Alakoulun S2-opsissa painotetaan luetun ymmärtämistä eli sanavaraston kasvattamista ja suomen kielen perusrakenteiden oppimista, koska suomen kieli on sekä oppimisen kohde että samalla myös sen perusta. Kielen avulla opitaan käsitteitä, joilla kielennetään maailmaa ja omaa ajattelua. S2:ssa pyritään siten mahdollisimman hyvään suomen kielen taitoon kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Tavoitteena on, että oppilas pystyy opiskelemaan mahdollisimman täysipainoisesti perusasteen aineita ja kykenee jatkamaan opintojaan toisella asteella.

S2-opetuksessa opetuksen pääpaino on kielitaidon parantamisessa ja kehittämisesä. Perusopetuksen opsissa painotetaan kielen perusrakenteita, kirjoittamista, sanaston ja luetun ymmärtämisen oppimista. Kirjallisuuden opetus on koko ajan ollut S2-opetuksessa lapsipuolen asemassa. Se on siinä mielessä outoa, että suomalaisten lasten ja nuorten lukemisharrastuksen hiipumisesta ollaan kovasti huolissaan, mutta S2-oppilaiden kirjallisuuden opetuksen ja lukemisen tasosta ei kovin paljon ole me-